

Poznań, 19 maja 2018r.

Dr hab. Maciej Łakomy
Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

RECENZJA

**w przewodzie doktorskim pana mgr. Tomasza Bińkowskiego
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej - instrumentalistyka**

Zleceniodawca recenzji:

Rada Wydziału Instrumentalnego Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 11 kwietnia 2018 roku. Zlecenie podjęte w związku z decyzją Rady Wydziału Instrumentalnego UMFC z dnia 26 lutego 2018 roku wydaną w oparciu o Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku, tekst jednolity – Art. 18 ust. 1 i 2 (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późniejszymi zmianami). Postępowanie zostało wszczęte przez Radę Wydziału Instrumentalnego UMFC w dniu 12 kwietnia 2018 roku na wniosek zainteresowanego z dnia 19 lutego 2018 roku.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego UMFC w Warszawie pisma, informującego o wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta w przewodzie doktorskim pana mgr Tomasza Bińkowskiego, została dołączona następująca dokumentacja:

- protokół z egzaminu doktorskiego w zakresie dyscypliny podstawowej – instrumentalistyki
- protokół z egzaminu doktorskiego w zakresie dyscypliny dodatkowej – historii sztuki

- protokół z egzaminu doktorskiego w zakresie języka nowożytnego – niemieckiego
- wniosek zainteresowanego o wszczęcie przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych
- kwestionariusz osobowy
- odpis dyplomu ukończenia studiów
- życiorys artystyczny
- propozycję tematu pracy doktorskiej
- koncepcję pracy doktorskiej
- opinie i rekomendacje doktoranta wystawione przez: Sinfonia Varsovia, Orkiestrę Teatru Wielkiego w Warszawie, Polską Orkiestrę Sinfonia Juventus, Polską Orkiestrę Radiową, Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena, Filharmonię Narodową
- wykaz działalności artystycznej
- wykaz zrealizowanych nagrań płytowych
- wykaz działalności dydaktycznej
- pracę doktorską na temat: *Trio romantyczne z udziałem waltorni w kontekście analizy formalnej i wykonawczej odmiennych obsad instrumentalnych na przykładzie wybranych utworów Franza Schuberta, Johannes Brahmsa oraz Carla Reineckeego*
- płytę CD z zarejestrowanym dziełem artystycznym

Podstawowe dane o habilitancie:

Mgr Tomasz Bińkowski urodził się _____ Tam rozpoczął naukę w Podstawowej Szkole Muzycznej I stopnia, początkowo w klasie skrzypiec a następnie w wieku 13 lat w klasie waltorni prowadzonej przez prof. Czesławę Szczukowską. Pierwszy kontakt z zawodową orkiestrą symfoniczną nawiązał już w średniej szkole muzycznej, kiedy to doangażowany został do grupy waltorni Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina oraz Łódzkiej Orkiestry Radiowej. Po ukończeniu Liceum Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Łodzi rozpoczął naukę w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie (obecnie Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina) w klasie profesora Jana Jeżewskiego. Dyplom magistra otrzymał w roku 1993. W kolejnych latach współpracował z licznymi orkiestrami i zespołami kameralnymi m. in. Zespołem Kameralistów Polskich Camerata Vistula, Warszawską Operą Kameralną, Polską Orkiestrą Radiową, Menuhin Festival Orchestra pod dyrekcją Lorda Yehudi Menuhina, a także z Penderecki Festival Orchestra pod dyrekcją Mistrza. W latach 1992 – 1998 był

pracownikiem etatowym orkiestry Sinfonia Varsovia. W latach 1998 – 2001 zajmował stanowisko pierwszego waltornisty w Philharmonie der Nationen w Hamburgu. Współpracował również z Warszawską Operą Kameralną (lata 1994 – 2000) a od roku 2000 do dziś jest zatrudniony na stanowisku pierwszego waltornisty w Teatrze Wielkim, Operze Narodowej w Warszawie. Obecnie, od roku 2014, prowadzi również jako wykładowca klasę waltorni na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Współpracuje na stałe z wieloma polskimi orkiestrami symfonicznymi i kameralnymi m. in. Krakowską Orkiestrą Sinfonietta Cracovia, Filharmonią Pomorską im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, Filharmonią Poznańską im. Tadeusza Szeligowskiego, Filharmonią Podkarpacką im. Artura Malawskiego w Rzeszowie, Filharmonią Podlaską w Białymstoku, Filharmonią im. H. Wieniawskiego w Lublinie, Toruńską Orkiestrą Symfoniczną, Wrocławską Orkiestrą Kameralną Leopoldinum, Orkiestrą Kameralną Concerto Avenna, Orkiestrą Kameralną Feel Harmony, Orkiestrą Akademii Beethovenowskiej w Krakowie. Stałym elementem jego działalności zawodowej jest realizacja projektów artystycznych opartych o muzykę kameralną. Mgr Tomasz Bińkowski koncertuje m. in. z Kwartetem Wilanów, Kwartetem Śląskim, Paderewski Kwartet, Kwartetem Prima Vista oraz Wieniawski Quartet. Jest założycielem kwintetu instrumentów dętych blaszanych Chamber Brass, z którym wydał płytę CD *Blacha* zrealizowaną w technologii Hi-End. Jest również jednym z założycieli formacji Gruppo di Tempera – kwintetu instrumentów dętych blaszanych z fortepianem. Zespół ten ma na swoim koncie wydaną w 2018 roku i niezwykle ciepło przyjętą przez krytyków płytę CD *Polish Music for winds and piano* – prezentującą kompozycje polskich twórców przeznaczone na klasyczny kwintet instrumentów dętych.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pana mgr. Tomasza Bińkowskiego pod tytułem *Trio romantyczne z udziałem waltorni w kontekście analizy formalnej i wykonawczej odmiennych obsad instrumentalnych na przykładzie wybranych utworów Franza Schuberta, Johannesesa Brahmsa oraz Carla Reineckego* przygotowana została pod kierunkiem promotora dra hab.

Dariusza Mikulskiego, i składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu.

Na płycie zamieszczono następujące utwory:

- **Franz Schubert** – *Auf dem Strom* – D 943 – trio na sopran, waltornię i fortepian
 - I. Massig
- **Johannes Brahms** – *Trio Es-dur* op. 40 na waltornię, skrzypce i fortepian
 - I. Andante
 - II. Scherzo (Allegro)
 - III. Adagio mesto
 - IV. Allegro con brio
- **Carl Reinecke** – *Trio a-moll* op. 188 na fortepian, obój i waltornię
 - I. Allegro moderato
 - II. Scherzo – molto vivace
 - III. Adagio
 - IV. Finale – Allegro ma non troppo

W nagraniach oprócz doktoranta wzięli udział następujący artyści:

Sonia Warzyńska – sopran,
Agnieszka Kopacka – Aleksandrowicz – fortepian,
Michał Francuz – fortepian,
Jakub Haufa – skrzypce,
Sebastian Aleksandrowicz – obój.

Nagrań dokonano w grudniu 2017 i w styczniu 2018 roku w sali orkiestry i w salach readowych Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w Warszawie a ich realizatorem był Michał Polański.

W swym dziele artystycznym doktorant prezentuje trzy reprezentatywne kompozycje, w których waltornia ukazana jest w różnorodnej muzycznej, formalnej i emocjonalnej perspektywie. Bardzo wysoko należy ocenić już sam dobór repertuaru. Tak skonstruowany pozwala bowiem na realizację głównego założenia zamieszczonego w koncepcji pracy doktorskiej, czyli ukazania roli waltorni w romantycznym trio fortepianowym oraz jej korespondencji brzmieniowej z innymi instrumentami. Ten aspekt słyszalny jest w całości

zrealizowanego z bardzo dużym pietyzmem nagrania. W trio *Auf dem Strom* Franza Schuberta słyszalna jest idea prezentowana przez doktoranta w opisie dzieła artystycznego, w ramach której partię waltorni wykonawczo traktował jako *alter ego* głosu solowego. Liczne imitacje, linia melodyczna waltorni ściśle odnosząca się pod względem harmonicznym do głosu solistki, oraz krótkie liryczne fragmenty solowe waltorni sprawiają, iż słuchacz ma wrażenie wzajemnego przenikania się emocji pomiędzy poszczególnymi głosami. Na specjalną uwagę zasługuje niezwykle kunszt muzyczny wszystkich wykonawców tego utworu. Wykonują go z dużą swobodą wykonawczą, a partia waltorni, doskonale słyszalna w całości utworu cechuje się dużą lekkością, selektywnością artykulacji i przejrzystością frazy.

Kolejna kompozycja zawarta na płycie (*Trio Es – dur op. 40 na waltornię, skrzypce i fortepian* Johannes Brahmsa) ukazuje waltornię w innej muzycznej odstonie. Jest tu instrumentem koncertującym, realizującym wspólnie ze skrzypcami pełnię składników dzieła muzycznego. Słyszymy pięknie brzmiący w całej skali instrument, który jak sam doktorant w pracy przyznaje, nie jest medium zastępczym dla wykorzystywanej części na jego miejscu wiolonczeli, lecz w pełni autonomicznym składnikiem utworu, zaprezentowanym ze wszystkim swymi walorami technicznymi, brzmieniowymi i ekspresyjnymi. Dużym atutem wykonania jest niezwykła precyzja artykulacyjna w grze doktoranta słyszalna w szczególności w części drugiej tria Scherzo (Allegro).

Ostatnim utworem umieszczonym na płycie CD jest *Trio a – moll op. 188 na fortepian, obój i waltornię* Carla Reinecke. Waltornia wyeksponowana jest brzmieniowo równie często co obój, a towarzyszący im fortepian pełni tu rolę instrumentu zagęszczającego fakturę i wzbogacającego harmonię. Elementem nowym, nie występującym w poprzednich kompozycjach jest ukazanie współpracy waltorni z innym instrumentem dętym. Wielkim atutem takiego zestawienia jest słyszalna w utworze zgodność w kształtowaniu fraz wynikająca z podobnego operowania powietrzem. Nieskazitelna intonacja, przejrzysta, zróżnicowana artykulacja, piękne i wyrównane brzmienie oraz niespotykana, imponująca lekkość gry a także znakomite wycucie stylu i charakteru poszczególnych części tej kompozycji wystawia doktorantowi panu Tomaszowi Bińkowskiemu oraz towarzyszącym mu muzykom jak najlepsze świadectwo.

Opis dzieła artystycznego dołączony do dokumentacji liczy 114 stron obejmujących wstęp, cztery rozdziały, podsumowanie oraz bibliografię. We wstępie doktorant przedstawia swą muzyczną drogę w świat muzyki kameralnej, rozpoczętą jeszcze w szkole średniej a prowadzącą go poprzez współpracę zawodową z licznymi zespołami kameralnymi do momentu, w którym stał się sam animatorem muzyki kameralnej i założycielem kilku własnych składów kameralnych, koncertujących z powodzeniem do dnia dzisiejszego i obecnych na współczesnym polskim rynku fonograficznym.

Rozdział pierwszy doktorant poświęca na przybliżenie czytelnikowi aspektów związanych z rozwojem waltorni, jej budowy oraz szerokiego spektrum zastosowań w muzyce symfonicznej i kameralnej późnego klasycyzmu i romantyzmu. Ciekawą jego częścią jest ta poświęcona rogowi omnitonicznemu, który był pośrednią próbą uzyskania pełnej skali chromatycznej waltorni, wykonaną jeszcze przed wynalezieniem wentyli.

W rozdziale drugim przedstawione zostały sylwetki Franza Schuberta, Johannesa Brahmsa oraz Carla Reinecke, przedstawiono również w skróconej formie historię powstania utworów będących tematem niniejszej dysertacji.

Rozdział trzeci to obszerna analiza formalna prezentowanych na płycie CD dzieł. Doktorant zwraca w niej uwagę na istotne aspekty brzmieniowe, techniczne i ekspresyjne partii waltorni.

W rozdziale czwartym, dotyczącym roli waltorni w kameralnym aparacie wykonawczym i jej relacji z pozostałymi instrumentami doktorant koncentruje się na przedstawieniu kilku aspektów wzajemnych oddziaływań w ramach narzuconych przez kompozytorów obsad wokalnie -instrumentalnych. Opisuje poszczególne zadania waltorni kolejno jako instrumentu solowego, koncertującego czy towarzyszącego. Analizuje również aspekty brzmieniowe oraz ich odniesienia do głosu ludzkiego, instrumentu smyczkowego czy dętego. Poszczególne zadania waltorni przedstawione są przez doktoranta bardzo szczegółowo i wnikliwie a konkluzje są przez to czytelne i jednoznaczne.

Układ pracy jest logiczny, informacje przedstawione są w zwięzły sposób za pomocą wartkiego języka naukowego cechującego autora o wysokim poziomie erudycji. Przykłady nutowe wykorzystywane są z umiarem, jako graficzne uzupełnienie tekstu. Tym samym praca zasługuje na bardzo wysoką ocenę merytoryczną i językową. Z pewnością może być

wykorzystana jako publikacja naukowa, znacznie wzbogacając dotychczasowy zasób wiedzy z obranej tematyki.

Konkluzja:

W przedstawionym dziele artystycznym oraz jego opisie doktorant Tomasz Bińkowski jawi się jako wysokiej klasy specjalista w swojej dziedzinie. Przedstawiona dokumentacja w całej rozciągłości potwierdza ogromny potencjał naukowy i artystyczny kandydata. Dodatkowym jego potwierdzeniem są liczne, niezwykle pozytywne rekomendacje załączone do dokumentacji a wystawione przez kierowników artystycznych i dyrektorów najważniejszych instytucji kultury i sztuki w Polsce. Pan Tomasz Bińkowski korzystając ze swego ogromnego doświadczenia wykonawczego i wspomnianej już wcześniej erudycji, z pewnością jest niezwykle cennym pedagogiem Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Po dogłębnym zbadaniu przedstawionego materiału dotyczącego samej pracy, jak i całości złożonej dokumentacji stwierdzam, że wszechstronna działalność pana Tomasza Bińkowskiego wnosi znaczący wkład w reprezentowaną przez niego dyscyplinę artystyczną. Nie zgłaszając żadnych zastrzeżeń lub wątpliwości co do zgłoszonej pracy uważam, że zarówno dotychczasowe osiągnięcia doktoranta jak i wysoka jakość artystyczna przedstawionej płyty CD oraz jej opisu zasługują na najwyższe uznanie.

Stwierdzam, że doktorant bezsprzecznie wykazał się umiejętnością przeprowadzenia zagadnienia artystycznego, oraz stosowną do tego wiedzą teoretyczną. Złożona przez niego praca jest oryginalnym dokonaniem artystycznym i spełnia wymogi art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym. Pracę przyjmuję i wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. Maciej Łakomy

Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego
w Poznaniu